

Aan
Directoraat Generaal Water
t.a.v. de directeur-generaal,
de heer drs. M.E.P. Dierikx
Postbus 20906
2500 EX Den Haag

Contactpersoon Ir. P.C. Janssen	Doorkiesnummer 015 - 2 518 276
Datum 23 maart 2005	Bijlage(n) -
Ons kenmerk TAW 05-17	Uw kenmerk -

Onderwerp
Oordeel van de TAW over de tussenrapportage van het onderzoeksprogramma
Rampenbeheersingsstrategie Overstromingen Rijn en Maas

Geachte heer Dierikx,

In de TAW vergadering van 15 maart 2005 zijn de tussenresultaten van het onderzoeksprogramma *Rampenbeheersingsstrategie Overstromingen Rijn en Maas* behandeld. Dit programma wordt uitgevoerd door DG Water en beoogt de "maatschappelijk meest gewenste en noodzakelijke strategie te vinden voor het indammen van de risico's van grootschalige rivieroverstromingen." In de vergadering is het project toegelicht door mevrouw Branderhorst (DG Water) en de heer Silva (RWS RIZA).

Aan de TAW is gevraagd haar oordeel te geven over de aanpak en de resultaten in de tussenrapportage, aan de hand van de volgende vragen:

1. Kunt u zich vinden in de aanpak van het onderzoek?
2. Kunt u zich vinden in de gehanteerde aannames van het onderzoek?
3. Kunt u zich vinden in de voorlopige conclusies die getrokken zijn op grond van de resultaten van het onderzoek?
4. Welke opmerkingen zou u willen maken t.a.v. de besluitvorming en het vervolg van dit project?

Hieronder wordt het oordeel van de TAW aan de hand van de bovenstaande vragen toegelicht:

Over de aanpak

De TAW spreekt haar waardering uit voor de grondige aanpak van het onderzoek, in de korte tijd die hiervoor beschikbaar was. In dit stadium als tussenrapport, dus nog niet overal volledig, is het al een gedegen stuk werk met een grote hoeveelheid informatie. In het rapport wordt de veiligheid tegen overstromingen zowel uitgedrukt in overschrijdingskansen (i.e. conform de huidige wettelijke normen) als in overstromingskansen. Bij de berekening van de overstromingskansen worden terecht verschillende faalmechanismen voor waterkeringen in rekening gebracht.

Over de gehanteerde aannames

De TAW is van mening dat de gehanteerde aannames erg optimistisch zijn geformuleerd. Specifiek gaat het om de volgende aspecten:

- In het onderzoek wordt het jaar 2015 als referentie aangehouden. Daarbij wordt aangenomen dat de beoogde veiligheidseffecten van het project Ruimte voor de Rivier in 2015 volledig zijn gerealiseerd. Bovendien wordt op basis van de vijfjaarlijkse toetsing volgens de Wet op de Waterkering aangenomen dat tussen nu en 2015 alle zwakke plekken in de dijkringen op sterkte zijn gebracht. Beide aannames acht de TAW echter onvoldoende zeker om zonder alternatief scenario toe te passen. De TAW beveelt daarom aan ook minder gunstige scenario's voor de realisatie van Ruimte voor de Rivier en het op sterkte brengen van de zwakke plekken te beschouwen.
- In het onderzoek wordt aangenomen dat risicoreductie door internationale afstemming blijvend effect zal hebben. Dit acht de TAW riskant. Voor de inschatting van het Nederlandse risico moet rekening gehouden worden met de mogelijkheid dat onze buurlanden hun strategie voor de beveiliging tegen overstromingen aanpassen, waardoor de Nederlandse rivieren bij hoog water grotere afvoeren te verwerken kunnen krijgen dan aangenomen. De verschillende strategieën sluiten elkaar overigens niet uit, maar kunnen elkaar aanvullen, hetgeen ook geldt voor de optie organisatorische maatregelen. De TAW acht het dan ook verstandig internationale afspraken na te streven. Dit staat echter los van het feit dat er te allen tijde voor gezorgd moet worden dat het eigen fysieke systeem op orde is, omdat de politieke besluitvorming in de buurlanden, bijvoorbeeld als gevolg van overstromingen, plotseling van richting zou kunnen veranderen.
- In het rapport worden wél de positieve effecten van organisatorische maatregelen zoals het plaatsen van zandzakken meegewogen, maar wordt de faalkans van dergelijke maatregelen ten onrechte niet expliciet in rekening gebracht. Immers, onjuist menselijk handelen kan van significante invloed zijn op de faalkans van het gehele systeem van beveiliging tegen overstroming. Ook is een antwoord nodig op de vraag of het op grote schaal uitvoeren van noodmaatregelen in de praktijk haalbaar is, gezien de beperkt beschikbare actietijd, de mogelijkheid van grote lengten te versterken dijken en van complexe verkeerssituaties ten tijde van een (dreigende) calamiteit, en de noodzaak van het voldoende operationeel zijn van de organisatie, etc.

Anderzijds merkt de TAW op dat de reststerkte van de dijken in de benadering op basis van overstromingskansen niet is meegenomen. In het onderzoek wordt aangenomen dat een dijk faalt bij overschrijding van een kritiek overslagdebiet of een kritieke waterstand, en dat dan ook meteen sprake is van een overstroming. Dit hoeft echter niet het geval te zijn, door de reststerkte van de dijk (i.e. de sterkte die er nog is op het moment dat de dijk faalt). Het is bijvoorbeeld bekend dat het na het begin van piping of erosie door overslag nog uren duurt tot een grote bres is gevormd. Er is op dat moment dus nog enige tijd voor het nemen van maatregelen. De TAW beveelt dan ook aan de reststerkte expliciet mee te rekenen bij de bepaling van de overstromingskansen.

Over de voorlopige conclusies, het vervolg en de besluitvorming

Gegeven de bovengenoemde kanttekeningen bij de aannames van het onderzoek is de TAW van mening dat in de conclusies mogelijk een onvolledig of te gunstig beeld van de verschillende opties wordt geschetst. De TAW beveelt dan ook aan onzekerheden expliciet te benoemen en de gevoeligheid van de eindresultaten voor de aannames expliciet in beeld te brengen.

In haar mondelinge toelichting aan de TAW gaf mevrouw Branderhorst aan dat de verschillende opties met behulp van scorekaarten gepresenteerd zullen worden. Het belang hiervan wordt door de TAW onderschreven. Voor een zo duidelijk en objectief mogelijke afweging moeten naast de monetaire kosten en baten ook de niet of moeilijk in geld uit te drukken kosten en baten, zoals bijvoorbeeld landschappelijke en natuurwaarden, in de beoordeling betrokken worden. Dit geldt zeker voor ruimtelijke maatregelen, waarbij de baten voor een significant deel op natuurgebied liggen.

De TAW is het niet eens met de conclusie dat dijkversterking geen serieuze optie is. In het rapport wordt gesteld dat dijkversterking een verkeerd signaal zou zijn, nadat op hetzelfde traject eerst het project Ruimte voor de Rivier wordt uitgevoerd. De TAW is van mening dat de kosten en baten van alle opties, inclusief dijkversterkingen, op een toetsbare manier tegen elkaar afgewogen moeten worden.

De TAW beaamt de conclusie dat vanuit het oogpunt van beveiliging tegen overstromingen noodoverloopgebieden langs de Rijntakken geen kosteneffectieve oplossing zijn. Wel kan het volgens de TAW zinvol zijn ruimte in schaars bebouwde gebieden te reserveren, zodat in de toekomst, bij gewijzigde extreme situaties, andere rivierkundige oplossingen mogelijk blijven.

Om de besluitvorming te faciliteren adviseert de TAW helder en beknopt aan te geven waar de essentiële keuzes om gaan. Het huidige tussenrapport is nog te veel een grote verzameling van in detail uitgewerkte scenario's, waardoor het maken van een keuze bemoeilijkt wordt.

Tenslotte adviseert de TAW in het vervolgtraject niet meer te spreken over 'rampenbeheersingsstrategie' maar deze term te vervangen door bijvoorbeeld 'rampenbestrijdingsstrategie'. De term 'rampenbeheersingsstrategie' wekt namelijk de indruk dat de overheid zelfs rampen kan beheersen, terwijl een ramp onbeheersbaar is. Die indruk lijkt gezien de discussie over het beperkte hoogwaterbewustzijn van de Nederlandse burgers niet gewenst.

Ter vermijding van een ander misverstand adviseert de TAW de termen 'toetskader' en 'criteria' te vervangen door respectievelijk 'beoordelingsaspecten' en 'aspecten'. Elke maatregel zal uiteindelijk getoetst moeten worden aan het daarvoor gestelde criterium (i.e. de norm), bijvoorbeeld MHW. Daarom is het van belang om de terminologie niet te verwarren.

Met vriendelijke groet,

Dr. J.Th. de Smidt
Waarnemend voorzitter